

Pedagogická fakulta UPJŠ Prešov
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV Bratislava

**12. SLOVENSKÁ ONOMASTICKÁ KONFERENCIA
A 6. SEMINÁR „ONOMASTIKA A ŠKOLA“**

Prešov 25. – 26. októbra 1995

Zborník referátov

Zostavili MILAN MAJTÁN a FRANTIŠEK RUŠČÁK

PREŠOV 1996

PodĎakovanie patrí sponzorom konferencie:

Mestský úrad v Prešove

Okresný úrad v Prešove

SAPEX Prešov

Spoločenstvo urbárskeho a súkromného lesa v Príkrej

Recenzent: *Doc. PhDr. Pavol Žigo, CSc.*

© Pedagogická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, 1996

MENÁ KONÍ NA VEĽKEJ LÚKE V MURÁNI

Jaromír Krško (Banská Bystrica)

Problematikou pomenovania koní sa v slovenskej onomastike dosiaľ zaoberali J. R. Nižňanský (1969 a 1994) a K. Palkovič (1969). Cieľom príspevku je priblížiť spôsob pomenovania koní na Správe chovu koní Muráň so sídlom v Dobšinej (ďalej len Správa).

Táto chovná stanica vznikla r. 1950. Nadviazala na bohaté skúsenosti a tradície chovu koní v tejto oblasti. Hlavnou náplňou práce Správy je chov chladnokrvných koní plemena *hucul* určených na ťažbu dreva a prácu v lese. V r. 1994 získala Správa uznaný chov chladnokrvných koní plemena *norik*.

Výcvik ťažných koní prebieha v niekoľkých etapách. Po odstavení žriebät od kobýl, prevezú žriebätá z Dobšinej na Veľkú lúku, kde sa pasú do dvoch rokov. Po tomto období začínajú s výcvikom. Mladého koňa spriahajú so starým, aby si osvojil povely. V tejto etape, ktorá trvá 4–6 mesiacov, označujú kone termínom *remundy* (z franc. *remonta* mladý, nevytvorený kôň). Po skončení výcviku rozpredávajú kone lesným závodom, prípadne súkromníkom.

Správa má každý rok prírastok 30–60 žriebät, z ktorých je približne polovica koní a polovica kobýl. Pri ich pomenovaní nepostupujú presne podľa šľachtiteľského kľúča. Systém pomenovania spočíva v tom, že žriebätá narodené v jednom roku dostávajú meno začínajúce na rovnaké písmeno abecedy. Nasledujúci rok použijú ďalšie písmeno. Písmeno *A* použili r. 1950, 1973 a 1995. Nám sa podarilo získať mená mladých koní, ktoré boli na Veľkej lúke vo fáze pastvy, preto prevažujú mená začínajúce na písmená *U, V, Z*. V snahe získať čo najviac mien sme odpísali aj mená rodičov týchto žriebät. Takto vznikol súbor 233 mien, z čoho bolo 89 mien koní a 141 mien kobýl. (Veľký rozdiel je zapríčinený tým, že kone vynikajúcich vlastností boli pripustené niekoľkokrát, preto sa ich meno v matričných listoch, a teda aj v súbore opakovalo). Na základe väčšieho počtu mien kobýl sa dotkneme tvorenia zooným v tejto skupine a zistené poznatky porovnáme s tvorbou mien u koní. Z matričných listov možno na základe porovnania mien rodiča a žriebäťa zistiť istú motiváciu – sémantická príbuznosť v menách (v poradí kobyla – mláďa) *Osa – Vosk*. Istá motivácia spočíva aj v zvukovej podobnosti mien *Ida – Vida, Guma – Vuma, Orava – Vrava*, či v synonymii mien *Jarná – Vesna*. Výber takto motivovaných mien je však veľmi obmedzený podmienkou začiatočného písmena. Preto sa ako mená kobýl používajú ženské antroponymá vo svojej základnej podobe: *Zuzana,*

Šárka, Anežka, Valéria, Ida, rovnako aj domáce podoby antroponým: Žofka, Zuza, Zuzka, Marika, Zlatka. Domáce podoby antroponým však nepredstavujú varianty jedného zoonyma, ale sú vždy samostatnými zoonymami. Na pomenovanie kobýl používajú aj cudzie antroponymá: *Vanesa, Kleopatra, Nadežda, Zoja, Zinaida*.

Z ďalších proprií vo funkcii zooným vystupujú ojkonymá: *Nitra, Trnava*; choronymá: *Jáva, Ukrajina*; hydronymá: *Orava*; mýtonymá: *Snehulienka, Ježibaba*; pragmatonymá: *Nivea, Visa*.

Najčastejšie sa však zoonymá tvoria onymizáciou apelatív: *Osa, Ikona, Lavica, Učiteľka, Učka, Ústava, Univerzita, Guľa*.

V ňom súbore zooným sme našli aj adjektívne tvary: *Veľká, Lepšia, Nežná, Suchá, Jarná*. Medzi zaujímavé zoonymá patrili aj mená *Husa* (správne by malo byť *Hus*) a v pomenovaní koňa plurálová forma *Hroby*.

Situácia pri tvorení mien koní je podobná. Motiváciu v matričných listoch sme zaznamenali len pri sémantickej príbuznosti (opäť v poradí kôň – mláďa): *Štart – Víťaz, Pištoľník – Zálesák*. Motiváciu zvukovou podobnosťou, alebo synonymiou sme nenašli.

Dominantné postavenie pri tvorení vlastného mena má používanie domácich a cudzích antroponým: *Servác, Svätopluk, Zdenko, Zoltán, Zlatko, Zoro, Roy, Umberto* a používanie domácej podoby antroponým: *Zolo, Vilo*.

Z proprií vo funkcii zooným koní vystupuje choronymum *Utah*, hydronymum *Váh*, pragmatonymá *Vizír, Ultra* (zrejme z čistiaceho prostriedku Fairy Ultra), katojkonymum *Myjavan* a názvy minerálov *Topás, Urán, Zafír*.

Onymizáciou apelatív boli utvorené mená: *Kráľovič, Valec, Zajac, Zeler, Zub, Úľ, Udavač*.

Z adjektívnych tvarov sme zaznamenali mená: *Tenký, Suchý, Nový*.

V úvode príspevku sme konštatovali, že hlavnou náplňou práce Správy je chov chladnokrvných koní určených na ťažbu dreva. Chovná stanica si však sama dochováva aj teplokrvné kone, ktoré používajú pastieri stád na jazdenie. Mená týchto teplokrvných koní (*Darling, Darling 2, Lady, Náplava, Nitra, Zoro, Zoltán, Zubor*) sú tiež súčasťou nášho pracovného súboru, pretože pri pomenovaní použili ten istý kľúč ako pri chladnokrvných koňoch.

Kone *Darling, Darling 2* sú dovezené z Rakúska, rovnako aj chladnokrvné kone *Anaberg Vulkan, Poker Elmar* (obidva z Rakúska) a *Neugot z Lán* (z Česka), preto ich forma mena nezodpovedá forme pomenovania zaužívanej Správou.

V rovine úvah nad rozsahom kartotéky zooným Správy, by sme sa mohli domnievať, že by postačovalo vytvorenie jedného súboru mien od začiatku po koniec abecedy (približne 1400). Niektoré kone však prežijú periódu celého súboru (najmä teplokrvné z vlastného chovu). Preto pracovníci Správy tvoria nové pomenovania. Niektoré z nich však nie sú príliš vhodné pre svoju expresivitu: *Udavač, Zbeh*, alebo pre svoj pôvodný apelatívny význam: *Ústava, Univerzita, Učiteľka, Učka*. V tejto súvislosti sa na záver vynára otázka, či by nemohli chovné stanice spolupracovať pri tvorení zooným s jazykovednými pracoviskami.

Literatúra

NIŽNANSKÝ, R. J.: Príspevok k chovu koní na juhozápadnom Slovensku (Brestovany). Slovenský národopis, 14, 1969, s. 123–161.

NIŽNANSKÝ, J. R.: Zo západoslovenskej zoonymie (mená koní). In: Jazyková a mimojazyková stránka vlastných mien 11. slovenská onomastická konferencia. Nitra 19.–20. 5. 1994. Red. E. Krošláková. Bratislava – Nitra, s. 192–193.

PALKOVIČ, K.: Slovenské nárečové mená domácich zvierat. In: Agrikultúra. Zborník Poľnohospodárskeho múzea v Nitre. Zv. 8. Nitra 1969, s. 169–178.

Úvod do onomastiky. Red. M. Blich a M. Majtán. Košice, Rektorát UPJŠ 1972, 147 s.

Príloha

Abecedný zoznam kobýl Správy chovu koní Muráň so sídlom v Dobšinej (pracovná vzorka):

<i>A</i>	<i>K</i>	<i>S</i>	<i>Vika</i>
<i>Anežka</i>	<i>Karta</i>	<i>Skalka</i>	<i>Vinička</i>
<i>B</i>	<i>Kleopatra</i>	<i>Sloboda</i>	<i>Viola</i>
<i>Barka</i>	<i>Kortina</i>	<i>Snehulienka</i>	<i>Visa</i>
<i>Bony</i>	<i>osa</i>	<i>oňa</i>	<i>lajka</i>
<i>Č</i>	<i>L</i>	<i>Suchá</i>	<i>Vlaska</i>
<i>Čuska</i>	<i>Lady</i>	<i>Š</i>	<i>Voršila</i>
<i>D</i>	<i>Lavica</i>	<i>Šárka</i>	<i>Vostka</i>
<i>Drina</i>	<i>Lepšia</i>	<i>T</i>	<i>Vrava</i>
<i>F</i>	<i>Lizka</i>	<i>Treska</i>	<i>Vuma</i>
<i>Família</i>	<i>Lucia</i>	<i>Trnava</i>	<i>Z</i>
<i>Fasáda</i>	<i>M</i>	<i>Tuba</i>	<i>Zábava</i>
<i>Fenike</i>	<i>Marika</i>	<i>Tumka</i>	<i>Záhada</i>
<i>Flinta</i>	<i>Maska</i>	<i>U</i>	<i>Záhuba</i>
<i>Fruška</i>	<i>Micka</i>	<i>Učiteľka</i>	<i>Zálesáčka</i>
<i>Fulvia</i>	<i>Mínestra</i>	<i>Učka</i>	<i>Záplava</i>
<i>G</i>	<i>Mláďka</i>	<i>Účtovníčka</i>	<i>Závora</i>
<i>Gabriela</i>	<i>N</i>	<i>Udica</i>	<i>Zdenka</i>
<i>Galatea</i>	<i>Nadežda</i>	<i>Údržba</i>	<i>Zebra</i>
<i>Gáža</i>	<i>Náplava</i>	<i>Ukrajina</i>	<i>Zida</i>
<i>Gizela</i>	<i>Nara</i>	<i>Uľa</i>	<i>Zima</i>
<i>Gulfa</i>	<i>Násada</i>	<i>Ulica</i>	<i>Zina</i>
<i>Guma</i>	<i>Nátura</i>	<i>Ulita</i>	<i>Zinaida</i>
<i>H</i>	<i>Nežná</i>	<i>Ulta</i>	<i>Zita</i>
<i>Heda</i>	<i>Nitra</i>	<i>Umbra</i>	<i>Zlatka</i>
<i>Hermína</i>	<i>Nivea</i>	<i>Umka</i>	<i>Zoja</i>
<i>Husa</i>	<i>O</i>	<i>Univerzita</i>	<i>Zonka</i>
<i>I</i>	<i>Okápi</i>	<i>Úprava</i>	<i>Zosia</i>
<i>Ida</i>	<i>Oliva</i>	<i>Uránia</i>	<i>Zoška</i>
<i>Ihla</i>	<i>Orava</i>	<i>Urda</i>	<i>Zuza</i>
<i>Ikona</i>	<i>Osa</i>	<i>Urtika</i>	<i>Zuzana</i>
<i>Ilma</i>	<i>Otília</i>	<i>Uska</i>	<i>Zucka</i>
<i>Industria</i>	<i>P</i>	<i>Ústava</i>	<i>Ž</i>
<i>Iva</i>	<i>Perla</i>	<i>Úvaha</i>	<i>Žofa</i>
<i>Izra</i>	<i>Príma</i>	<i>Úžina</i>	
<i>J</i>	<i>Pralínka</i>	<i>V</i>	
<i>Jarabica</i>	<i>Puma</i>	<i>Valéria</i>	
<i>Jarná</i>	<i>R</i>	<i>Vanesa</i>	
<i>Jasná</i>	<i>Rada</i>	<i>Váza</i>	
<i>Jáva</i>	<i>Rodlna</i>	<i>Vážna</i>	
<i>Ježibaba</i>	<i>Roma</i>	<i>Veka</i>	
<i>Jonatánka</i>		<i>Veľká</i>	
		<i>Verná</i>	
<i>Juva</i>		<i>Vesna</i>	
		<i>Vida</i>	

Abecedný zoznam koní Správy chovu koní Muráň so sídlom v Dobšinej (pracovná vzorka):

<i>A</i>	<i>T</i>	<i>V</i>
<i>Anaberg Vulkan</i>	<i>Tajfun</i>	<i>Váh</i>
<i>C</i>	<i>Tak</i>	<i>Valec</i>
<i>Curgul</i>	<i>Tamin</i>	<i>Varín</i>
<i>D</i>	<i>Tandem</i>	<i>Varoš</i>
<i>Darling</i>	<i>Tanec</i>	<i>Vásek</i>
<i>Darling 2</i>	<i>Tanečník</i>	<i>Vasíl</i>
<i>G</i>	<i>Tasilo</i>	<i>Vašek</i>
<i>Godolfin</i>	<i>Tenký</i>	<i>Vavrin</i>
<i>Gurgul</i>	<i>Topás</i>	<i>Vedúci</i>
<i>H</i>	<i>Trysk</i>	<i>Vežiak</i>
<i>Hroby</i>	<i>Tátor</i>	<i>Vilo</i>
<i>Hubír</i>	<i>U</i>	<i>Vítaz</i>
<i>K</i>	<i>Učeň</i>	<i>Vizír</i>
<i>Kráľovič</i>	<i>Udavač</i>	<i>Vojen</i>
<i>M</i>	<i>Uhliar</i>	<i>Vosk</i>
<i>Myjavan</i>	<i>Uhlík</i>	<i>Vuk</i>
<i>N</i>	<i>Ucháň</i>	<i>Vulpes</i>
<i>Neugot z Lán</i>	<i>Úľ</i>	<i>Z</i>
<i>Nonius</i>	<i>Ultra</i>	<i>Zaštr</i>
<i>Nový</i>	<i>Umberto</i>	<i>Záhyb</i>
<i>P</i>	<i>Úmor</i>	<i>Zajac</i>
<i>Pištolník</i>	<i>Úradník</i>	<i>Zálesák</i>
<i>Poker Elmar</i>	<i>Urán</i>	<i>Západ</i>
<i>R</i>	<i>Urban</i>	<i>Závej</i>
<i>Rozvoj</i>	<i>Urbino</i>	<i>Závodník</i>
<i>Roy</i>	<i>Úsmev</i>	<i>Zbeh</i>
<i>S</i>	<i>Ústroj</i>	<i>Zdenko</i>
<i>Sergej</i>	<i>Utah</i>	<i>Zeler</i>
<i>Servác</i>	<i>Útek</i>	<i>Zeman</i>
<i>Sitko</i>	<i>Uterák</i>	<i>Zisk</i>
<i>Slávik</i>		<i>Zlatko</i>
<i>Suchý</i>		<i>Zola</i>
<i>Svätoptuk</i>		<i>Zoltán</i>
<i>Š</i>		<i>Zoro</i>
<i>Štart</i>		<i>Zrak</i>
		<i>Zub</i>
		<i>Zubor</i>